

Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas

Woord vooraf

Beste leden,

Onze vereniging heeft er weer 'een lap op gegeven'. Zelfs vandaag, midden augustus, ben ik nog aan het nagenieten van ons 'rariteitenkabinet', en de vele positieve reacties die ik mocht ontvangen.

Het begon al op de opening zelf. Bijna 200 aanwezigen (wat zeer veel is voor een opening) mochten genieten van al die prachtige, ludieke, speelse, originele, historisch belangrijke en authentieke voorwerpen. En dan vergeet ik ongetwijfeld nog enkele bijvoeglijke naamwoorden die in dit rijtje passen. Echt de Kring op z'n best. Onze erevoorzitter heeft nu eenmaal een neus voor dit soort van openbaringen. En natuurlijk konden we dit niet realiseren zonder de steun van het SteM (Stedelijke Musea Sint-Niklaas) en de Erfgoedcel Waasland. Ook de week nadien mochten we tijdens de erfgoedwandelingen van het Davidsfonds Sint-Niklaas 700 bezoekers ontvangen. En dat is ook de bedoeling: niet verzamelen voor onszelf, maar ten dienste van de gemeenschap.

Voorzitter en erevoorzitter tijdens de opening van de tentoonstelling

Het is dan ook geen toeval dat het meeste gelezen artikel van dit mededelingenblad het aanwinstenregister is. Ook ik ben steeds opnieuw verrast van de prachtige zaken die men ons schenkt, of die we kunnen verwerven voor de Kring. En wij blijven rekenen op jullie. We mogen immers geen dode organisatie blijven, die teert op wat men heeft.

Een nieuw werkjaar komt eraan: Geniet van de open monumentendag op 13 september 2009. Voor hen die nog geen gelegenheid hebben gehad om het rariteitenkabinet te bezoeken, kan dat nog tot 27 september. En we plannen die zelfde ochtend ook een bezoek aan de archeologische site in het Europark - Zuid. En noteer alvast ook de voorstelling van de 112de Annalen in uw agenda: zondagvoormiddag 29 november, om 10.30u in de Piet Elshoutzaal van het SteM.

Chris De Beer,
Voorzitter

Aan de leden die nog een papieren versie van deze nieuwsbrief ontvangen, wordt gevraagd om hun e-mailadres door te geven via info@kokw.be, zodat ook zij in de toekomst de nieuwsbrief elektronisch kunnen ontvangen.

Tentoonstelling 'Rariteitenkabinet' - nog tot 27 september 2009 in het SteM

"VOORWERPEN VAN A TOT Z UIT DE COLLECTIE VAN DE KOKW"

Een mammoet in het Waasland?! Een authentieke Romeinse waterput, een intrigerende arrenslee in de vorm van een sierlijke zwaan... Deze voorwerpen, en nog veel meer, krijgt u te zien in SteM, Zwijgershoek. We presenteren deze rijkdom aan geheimzinnige objecten als een rariteitenkabinet, een 'wonderkamer vol curiosa' zoals gebruikelijk was in de 17de en 18de eeuw. In de 19de eeuw groeide deze verzameldrift uit tot de oprichting van de eerste koninklijke oudheidkundige museumverzamelingen.

Deze tentoonstelling is nog tot zondag 27 september 2009 te bezichtigen in het SteM (van dinsdag tot zaterdag van 14.00u tot 17.00u en op zondagen van 11.00u tot 17.00u).

13 September 2009: Open Monumentendag 2009 - Zorg

Tijdens de 21e editie van de Open Monumentendag met als thema Zorg staat het geestelijk, lichamelijk en maatschappelijk welzijn van de mens centraal. Het welzijn in historisch perspectief en steeds gerelateerd aan een interessant gebouw of site, want dat blijft uiteraard de essentie van Open Monumentendag.

De Open Monumentendag vindt plaats op zondag 13 september 2009 van 10u tot 18u op diverse locaties. Een brochure met het volledige programma van alle deelnemende gemeenten en de nodige achtergrondinformatie is beschikbaar vanaf begin september bij de stedelijke en gemeentelijke toeristische en culturele diensten.

Het Huis Janssens, de zetel van de KOKW, is enigszins een buitenbeentje in het programma. Gebouwd als woning ontpopte het zich op korte tijd tot een 'zorginstelling' voor ons roerend erfgoed. Maar meer nog is het nu een monument dat onze zorg heel erg nodig heeft. Met een vooronderzoek naar materialen, motieven en kleuren is alvast een eerste stap gezet in het restauratieproces. De bezoekers kunnen kennis maken met het gebouw in zijn huidige toestand en met de plannen voor de restauratie.

Unieke mogelijkheid ! : Bezoek aan een opgraving van een Gallo-Romeinse site in Sint-Niklaas

Jarenlang was onze vereniging de autoriteit op gebied van Wase archeologie. Denken we maar aan de schat van Belsele bv. En mannen zoals de dokter Van Raemdonck, Marcelijn De Wulf of ... hebben de basis gelegd voor een geweldige collectie en scherpe analyses die hun vertaling kregen in onze Annalen.

Maar de maatschappij evolueert. Met de oprichting van de Archeologische Dienst Waasland (ADW) op het eind van de jaren 1970 en het begin van de jaren 1980, namen professionele vorsers het onderzoek over. Dit betekende echter geen breuk in de band tussen de KOKW en de regionale archeologie. Het jaarverslag van de ADW is een veelgelezen afsluiter in onze jaarboeken en in het SteM vormen we samen het eerste gedeelte van de permanente opstelling.

Maar het verhaal gaat verder : In het Europark-Zuid te Sint-Niklaas is de ADW reeds enkele maanden actief op een grootschalige opgraving. Graag nodigen wij onze leden uit om een begeleid bezoek te brengen aan deze site. Op zondag 27 september zal Jeroen Van Vaerenbergh onze groep begeleiden, en de nieuwste ontdekkingen uit de doeken doen.

Afspraak op 27 september om 10.30 aan op het uiteinde van de straat die vertrekt aan de Mazda/Ford-garage te Europark-Zuid, te bereiken via de parallelweg langs de spoorweg, kant Unigro.

“Het verleden is alomtegenwoordig. Huldeboek voor Hilaire Liebaut”

Enkele maanden geleden bereikte Hilaire Liebaut (° Aalst, 21 april 1939) de leeftijd van 70 jaar. Voor de *Stad Lokeren* vormde deze verjaardag de aanleiding om haar oud-burgemeester (1977-1995) een huldeboek aan te bieden. Behalve als christendemocratisch politicus op plaatselijk en provinciaal niveau - respectievelijk in Lokeren en in Oost-Vlaanderen -, was en is Hilaire Liebaut daarnaast heel bedrijvig als lokaal en regionaal historicus betreffende Lokeren en het Waasland. Mede omdat Hilaire Liebaut, die aan de Gentse universiteit het diploma van licentiaat geschiedenis behaalde, ook in zijn optreden als politicus herhaaldelijk het belang van de geschiedenis als inspiratiebron beklemtoonde, werd “*Het verleden is alomtegenwoordig*” gekozen als titel van dit huldeboek.

De inhoud van het Huldeboek voor *Hilaire Liebaut*, dat werd geredigeerd door de Lokerse stadsarchivaris Nico Van Campenhout, ziet eruit als volgt:

Hilaire Liebaut 70! (Nico Van Campenhout)

Hilaire Liebaut “uitgevraagd” (Nico Van Campenhout)

Zachte handen en een warm hart (Filip Liebaut)

Een burgemeester over een burgemeester (Filip Anthuenis)

Scheiding en toenadering der geesten (Marc De Gryze)

Hilaire Liebaut anders bekeken (Jérôme Van Doorslaer)

Denkend aan Hilaire Liebaut (Romain Van Eenoo)

De erfgoedwaarde van de villa en het park “Ter Beuken” in Lokeren (Hilaire Liebaut)

Het culturele leven te Lokeren na de Tweede Wereldoorlog en de oprichting van de “Stedelijke Culturele Raad” in 1968 (Hilaire Liebaut)

“*Het verleden is alomtegenwoordig. Huldeboek voor Hilaire Liebaut*” telt 152 bladzijden op A4-formaat, inclusief 50 illustraties.

Getekend portret door Anne van Herreweghen

Voorintekenen op deze publicatie, die verschijnt op zaterdag 21 november 2009, kan tot en met 15 november 2009. Het boek kost 15 euro voor wie het afhaalt in het Stadsarchief van Lokeren (vanaf 23 november 2009) en 18 euro voor wie het toegestuurd wil krijgen. Het bedrag van 15 of 18 euro dient uiterlijk op 15 november 2009 te worden gestort op het rekeningnummer 091-0106024-32 van de Stad Lokeren (Groentemarkt 1, 9160 Lokeren), met de vermelding "Huldeboek Hilaire Liebaut - afhalen" of "Huldeboek Hilaire Liebaut - toesturen".

Vanaf 23 november 2009 kost het "*Huldeboek voor Hilaire Liebaut*" 20 euro bij afhaling in het Stadsarchief van Lokeren en 23 euro als het dient te worden opgestuurd.

Info: Nico Van Campenhout, stadsarchivaris Lokeren (Stadsarchief Lokeren, Torenstraat 1 A - 9160 Lokeren; tel. 09/3405061; e-mail: stadsarchief@lokeren.be).

Aanwinsten van bibliotheek en documentatiecentrum

Naar vaste gewoonte publiceren we een overzicht van de aanwinsten, die we de afgelopen maanden (juni 2009 - heden) konden verwerven voor de bibliotheek en het documentatiecentrum van de K.O.K.W. Onze hartelijke dank aan alle leden en sympathisanten voor hun steun aan de K.O.K.W.

Een uitzonderlijke aanwinst voor het archief: "Chronycke van Gent" en "Beschrijvinghe vande Stadt ende Casteel van Rupelmonde"

Het bestuur van de K.O.K.W. is er na lang onderhandelen in geslaagd een ingebonden handschrift aan te kopen dat in het bezit was van een bibliofiel uit de Antwerpse Kempen.

Het boek bevat twee kronieken. De eerste, een "Chronycke van Gent" bevat inschrijvingen tot 1664. De tweede heeft als titel "Beschrijvinghe vande Stadt ende Casteel van Rupelmonde" en sluit met een chronogram in 1675.

Dit handschrift was ooit in het bezit van baron Kervijn de Volkshaersbeke. In 1879 kreeg Frans De Potter (en Broeckaert) deze kroniek in bruikleen voor het schrijven van hun monografie over Rupelmonde ("*Baron de Volkaertsbeke, die ze ons met de meeste bereidwilligheid heeft laten raadplegen*"). Wie deze monografie leest, merkt dat De Potter en Broeckaert er royaal uit hebben geput. Ook naar deze "Chronycke van Gent" verwijst Frans De Potter in zijn publicatie van 1879: "*geschreven achter eene kroniek van Gent, opgesteld omtrent 1675 en in 't bezit van den heer baron Kervijn de Volkaertsbeke, die ze ons met de meeste bereidwilligheid heeft laten raadplegen*". Frans De Potter citeert eruit fragmentair, in het bijzonder wat de geschiedenis van Gent betreft.

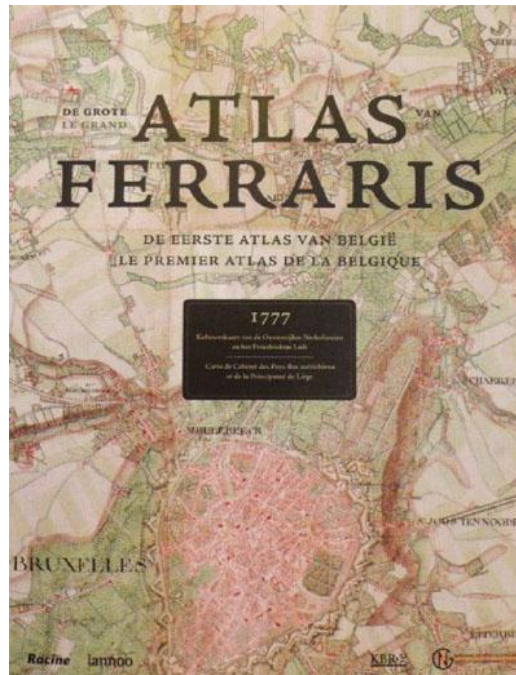
Jammer genoeg is er geen informatie over de lotgevallen van deze twee kronieken na 1879. Alle informatie hierover is welkom.

De K.O.K.W. voert reeds jaren, in de geest van zijn statuten, een politiek om "getuigenissen van het Wase verleden" voor de Wase gemeenschap te bewaren. Wij danken daarvoor al onze steunende leden, die ons hiervoor financieel helpen.

Bij deze gelegenheid vragen wij aan alle leden en sympathisanten ons te informeren over Waas historisch materiaal: één enkel document of een heel archief, niets mag verloren gaan voor de Wase gemeenschap.

Alfred Van der Gucht

Een uitzonderlijke aanwinst voor de bibliotheek: grote atlas van Ferraris

De grote atlas van Ferraris, Lannoo/Nationaal Geografisch Instituut/Koninklijke Bibliotheek van België, 2009, 608 blz.

Van 1700 tot 1777 werd het grondgebied van het huidige België voor het eerst volledig in kaart gebracht onder leiding van de Oostenrijkse graaf Joseph-Jean de Ferraris. De heruitgave van Lannoo, in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek van België en het Nationaal Geografisch Instituut, is opgevat als een heuse atlas. Het is een unieke uitgave, bestaande uit 275 met de hand getekende, topografische kaarten op een gedetailleerde schaal (verkleind naar schaal 1:20 000).

Het historisch belang van de kaart van Ferraris kan niet worden overschat. Deze kaart geeft een heel precies beeld van het 'Belgisch' grondgebied, met inbegrip van Nederlands Limburg en Luxemburg, vóór de aanvang van de industriële revolutie. Van deze kaarten kan worden afgelezen welke gemeenten en dorpen aan belang hebben ingeboet of gewonnen, welke de oude plaatsnamen waren die inmiddels vaak in onbruik zijn geraakt. Ferraris bracht behalve wegen en waterlopen ook de bebouwing, bossen, landbouwgrond en onbebouwde grond en zelfs hagen in kaart. Wind- en watermolens werden aangegeven, de prille sporen van mijn- en staalnijverheid, maar ook de plekken waar ooit veldslagen werden geleverd (Ferraris' kaarten waren in de eerste plaats bedoeld voor militair gebruik).

De atlas kan geraadpleegd worden in de bibliotheek van de K.O.K.W.

Andere aanwinsten

De familie De Waele, kinderen van apotheker De Waele uit de Ankerstraat te Sint-Niklaas, heeft aan de K.O.K.W. een omvangrijke schenking gedaan:

a. Boeken (o.a.):

- De Raadt, J. Th., *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des Pays Avoisinants (...)*. Recueil historique et héraldique. Bruxelles, 1898, 4 gebonden delen.
- Dauzat, A., *La toponymie française (...)*. Paris, Payot, 1946.
- Sneyers, E., *Bijdrage tot de geschiedenis van Retie*. Retie, De Berk, 1949.

- De Meulemeester, M., Le Prieuré des Bénédictines de Hunneghem à Grammont. Louvain, 1947.
  - Victor Fris, Histoire de Gand depuis les origines jusqu'en 1913. Gand, De Tavernier, 1930.
  - Calbrecht, J., De Vlamingen en de Spaansche ontdekkingsreizen, 1928.
  - Gaillard, V., Recherches sur les monnaies des Comtes de Flandre des temps les plus reculés jusqu'à l'avènement de la maison de Bourgogne. Gand, 1857.
  - Waterschoot, M.A., De Vlaamsche kustvlakte. Bijdrage tot de geschiedenis van het Vlaamsche Polderland langs zee en Honte. Langemark, Vonksteen, 1939.
  - Gedenkboek der Conscience feesten. Brussel, 1881. Roeselare, De Seyn.
  - Van Hecken, J., Mgr. Bermijn. Dokumenten over het missielevens van een voortrekker in Mongolië (1878-1915). Wijnegem, Hertoghs, 1947, 137 p., kaarten, ill.
  - Floris Prims, Geschiedenis van Antwerpen, 17 afleveringen.
  - Vlaamsche Plaatsnaamkunde. 5 Studiën.
- b. Notities over Wase en andere plaatsnaamkunde. Duizenden steekkaarten en notities.
- c. Notities over genealogie
- d. Een numismatische collectie. Veel Europese, Amerikaanse, Aziatische en Afrikaanse landen zijn er in vertegenwoordigd. Ze bestrijkt in tijd de 16de tot de 20ste eeuw. Hierbij horen de steekkaarten die de heer De Waele opmaakte bij de stukken van zijn muntencollectie.

De K.O.K.W. dankt van harte de familie De Waele voor deze schenking.

Van mevrouw Verstraeten-Defeu ontvingen we:

- bronzen schutterspenning, 1900, Beveren-Waas
- zilveren medaille, Beveren-Waas
- gouden penning Wereldtentoonstelling Antwerpen aan de schuttersmaatschappij Oude Rubensvrienden Sint-Anna Vlaamsch Hoofd
- legpenningen, plakketten en documentatie van de verzustering van Sint-Niklaas
- meer dan 1000 doodsprentjes
- oude auto- en fietsnummerplaten (Hubert De Rijck)

We verwierven ook:

- Een volledige ingebonden reeks van de "Almanack Royal Officiel, publié depuis 1840 par H. Tarlier" (1840-1939, verscheen niet van 1914 tot 1919).
- Volledige reeks: "Recueil des Arrêtés des Commissaires du Gouvernement Français/Verzameling van de Besluyten der Commissarissen van het Fransch Gouvernement". Gent, A. Stéven (1795-1805), 10 ingebonden delen + 1 supplement (beschadigde ruggen).
- Faipoult, "Mémoire présenté par le Préfet du Département de l'Escaut dans sa session de l'An 1806" (soort jaarverslag over de Provincie Oost-Vlaanderen).
- Fragment van de kadastrale kaart van Nieuwkerken-Waas, Sectie A, 1ste deel, 23 april 1879.
- Algemeene kaart van de geperceleerde kaart van de gemeente Nieuwerkerke (...) geëindigd op den 22 november 1823 door den heer Bergelot. Schaal 1/10.000.

Verantwoordelijke uitgever Nieuwsbrief KOKW:
Chris De Beer, voorzitter,
postbus 144, 9100 Sint-Niklaas; e-mail: info@kokw.be